

ДІАГНОСТИКА РІВНІВ СФОРМОВАНОСТІ МЕДІАГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мороз О. І.

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»
ORCID ID: 0000-0001-8307-7932

Терновик Н. А.

кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри психології
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»
ORCID ID: 0000-0002-1425-2423

У статті обґрунтовано теоретико-методичні засади діагностики рівнів сформованості медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку в умовах воєнного стану. Уточнено зміст поняття медіаграмотності дітей дошкільного віку як інтегративної особистісної характеристики, що охоплює когнітивний, емоційно-ціннісний і поведінковий компоненти взаємодії з медіапростором. Запропоновано класифікацію критеріїв сформованості медіаграмотності, яка включає когнітивно-змістовий критерій із показниками обізнаності про сутність медіа, здатності розмежовувати реальність і медіавідображення та розпізнавати потенційно небезпечний контент; емоційно-мотиваційний критерій, що охоплює здатність до вербалізації й диференціації емоцій, адекватність емоційних реакцій і сформованість елементарних навичок саморегуляції; поведінково-діяльнісний критерій, який характеризує дотримання правил безпечного користування медіапристроями, свідомий вибір контенту та звернення по допомогу в разі інформаційної загрози. Визначено три рівні сформованості медіаграмотності: високий, середній і низький, що інтерпретуються як інтегральні якісні характеристики розвитку відповідних умінь і ставлень. Розроблено комплексну авторську методику діагностики, структуровану відповідно до означених критеріїв і показників, яка поєднує індивідуальну структуровану бесіду, аналіз емоційних реакцій на нейтральний і помірно тривожний контент, моделювання типових ситуацій взаємодії з медіапростором та педагогічне спостереження.

Результати дослідження засвідчують домінування середнього рівня сформованості медіаграмотності, що виявляється у наявності базових уявлень про медіапростір та частково сформованих навичках емоційної регуляції й безпечної поведінки за недостатньої системності їх прояву. Узгодженість показників за всіма критеріями підтверджує цілісність інтегрального підходу та ефективність авторської методики як валідного інструментарію для комплексної діагностики рівнів сформованості медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку в умовах воєнного стану.

Ключові слова: медіаграмотність, діагностика, старший дошкільний вік, воєнний стан, критерії сформованості, авторська методика, медіабезпека.

Moroz O. I., Ternovyk N. A. Diagnosis of media literacy levels among older preschool children in conditions of martial law

The article substantiates the theoretical and methodological foundations for diagnosing the levels of media literacy among older preschool children in conditions of martial law. The concept of media literacy in preschool children is clarified as an integrative personal characteristic that encompasses cognitive, emotional-value, and behavioral components of interaction with the media space. A classification of criteria for media literacy development is proposed, which includes a cognitive-content criterion with indicators of awareness of the nature of the media, the ability to distinguish between reality and media representation, and to recognize potentially dangerous content; an emotional-motivational criterion, which covers the ability to verbalize and differentiate emotions, the adequacy of emotional reactions, and the formation of basic self-regulation skills; behavioral-activity criterion, which characterizes compliance with the rules of safe use of media devices, conscious choice of content, and seeking help in case of an information threat. Three levels

of media literacy development have been identified—high, medium, and low—which are interpreted as integral qualitative characteristics of the development of relevant skills and attitudes. The authors have developed a comprehensive diagnostic methodology structured in accordance with the specified criteria and indicators, which combines individual structured interviews, analysis of emotional reactions to neutral and moderately disturbing content, modeling of typical situations of interaction with the media space, and pedagogical observation.

The results of the study show that the average level of media literacy is dominant, which is manifested in the presence of basic ideas about the media space and partially formed skills of emotional regulation and safe behavior, with insufficient consistency in their manifestation. The consistency of indicators across all criteria confirms the integrity of the integrated approach and the effectiveness of the author's methodology as a valid tool for comprehensive diagnosis of the levels of media literacy development in older preschool children in conditions of martial law.

Keywords: *media literacy, diagnosis, older preschool age, martial law, criteria of development, author's methodology, media safety.*

Вступ. В умовах тривалої збройної агресії проти України медіапростір істотно посилив свою роль як потужний чинник соціалізації, інформування та психологічного впливу на різні вікові категорії населення, зокрема на дітей старшого дошкільного віку. Інтенсифікація використання цифрових технологій у повсякденному житті, зростання значення електронних засобів комунікації та інформаційних платформ зумовлюють необхідність ґрунтовного наукового аналізу ризиків, що виникають перед дитиною в умовах воєнного стану. За обставин підвищеної інформаційної напруги, активного поширення деструктивного контенту, дезінформаційних повідомлень, сцен насильства та тривожної інформації особливої ваги набуває проблема формування медіабезпеки як інтегративної системи психолого-педагогічних, соціальних і правових заходів, спрямованих на захист психоемоційного стану та підтримку благополуччя дитини.

Діти старшого дошкільного віку належать до найбільш уразливих соціально-вікових груп, оскільки їхній психічний розвиток перебуває на етапі інтенсивного становлення, а механізми критичного осмислення інформації та здатність до її адекватної інтерпретації ще не сформовані належним чином. У зв'язку із цим особливої актуальності набувають наукове обґрунтування ефективних механізмів забезпечення медіабезпеки, розроблення педагогічних стратегій створення безпечного інформаційного середовища, формування стійкості до потенційно шкідливого контенту та розвитку базових елементів медіаграмотності [4].

Питання формування медіаграмотності дітей і молоді активно розробля-

ються у працях українських учених, зокрема Р. Бабій [1], С. Василюк [2; 3], А. Вітвіцької [4], А. Єрмоленко, В. Іванова [5], Т. Іванової, О. Косенчук [6], І. Кузьми [7], К. Левківського, М. Лугової [8], І. Мищишин, О. Мороз, Л. Найдьонової, І. Носаченко, Г. Онкович, Л. Оршанського, С. Шумаєвої та ін. У наукових працях здійснено концептуалізацію ключових понять, визначено цілі, завдання, функції та напрями медіаосвіти, а також проаналізовано чинники її становлення та розвитку в сучасному освітньому просторі.

Методи та методики дослідження. У дослідженні застосовуються теоретичні методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація наукових джерел із метою уточнення понятійного апарату й обґрунтування критеріїв діагностики. Емпіричний інструментарій представлений педагогічним спостереженням, індивідуальною бесідою, ситуаційним моделюванням, елементами контент-аналізу відповідей дітей і якісно-кількісною інтерпретацією результатів.

Авторами розроблено комплексну діагностичну методику, структуровану відповідно до когнітивно-змістового, емоційно-мотиваційного та поведінково-діяльнісного критеріїв.

Результати. Сучасна воєнна дійсність формує специфічне інформаційне середовище, насичене тривожними повідомленнями, візуальними матеріалами з потенційно травматичним змістом, чутками, дезінформацією та неконтрольованими потоками новин. Діти старшого дошкільного віку, які виявляють підвищену пізнавальну активність і вже мають доступ до різноманітних медіаджерел, опиняються у ситуації підвищеної уразливості до

інформації, що не відповідає їхнім віковим особливостям та рівню когнітивної готовності до її осмислення [9].

У таких умовах педагогічно виважена та науково обґрунтована діагностика рівня медіаграмотності набуває особливого значення, оскільки дає змогу своєчасно встановити ступінь інформаційної захищеності дітей, оцінити їхню здатність до критичного сприйняття медіаповідомлень, виявити потенційні ризики та визначити напрями індивідуальної й групової корекційно-розвивальної роботи. Проведення такої діагностики створює підґрунтя для адаптації змісту медіаосвітньої діяльності до реалій воєнного часу, упродовження адекватних психолого-педагогічних заходів і забезпечення гармонійної та безпечної взаємодії дитини з інформаційним простором.

Медіаграмотність дітей дошкільного віку – це інтегративна особистісна характеристика, що відображає початковий рівень сформованості в дитини здатності усвідомлено сприймати, емоційно адекватно реагувати та елементарно інтерпретувати інформацію, отриману з різних медіаджерел, відповідно до вікових можливостей і психофізіологічних особливостей розвитку. Вона передбачає формування базових уявлень про зміст і призначення медіа, розвиток умінь розрізняти реальне й умовне, позитивний і потенційно небезпечний контент, а також оволодіння первинними навичками безпечної поведінки в інформаційному середовищі [9, с. 15].

Критерій сформованості медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку доцільно інтерпретувати як концептуально визначений узагальнений параметр, що репрезентує структурний компонент взаємодії дитини з медіапростором і виконує функцію науково обґрунтованої основи для оцінювання ступеня її обізнаності, сформованості відповідних умінь та характеру ціннісного ставлення до медіаінформації [3].

Показник рівня сформованості медіаграмотності розглядається як операціоналізований вияв певної когнітивної, емоційної чи поведінкової характеристики, що підлягає емпіричній фіксації у процесі діагностичного дослідження та співвідноситься з відповід-

ним критерієм. Сукупність показників забезпечує верифікацію ступеня сформованості досліджуваної якості та створює підґрунтя для якісно-кількісного аналізу отриманих результатів [5].

Рівень сформованості медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку визначається як інтегральна якісна характеристика, що відображає міру розвитку здатності дитини до безпечної, усвідомленої та елементарно критичної взаємодії з медіасередовищем з урахуванням її вікових і психофізіологічних особливостей.

Класифікація рівнів сформованості медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку ґрунтується на трьох основних критеріях: когнітивно-змістовому, емоційно-мотиваційному та поведінково-діяльнісному.

Когнітивно-змістовий критерій репрезентує рівень сформованості пізнавального компонента медіаграмотності та відображає обсяг, структурованість і адекватність уявлень дитини про медіапростір, а також ступінь розуміння нею відмінностей між реальними подіями та їхнім медіаопосередкованим відображенням. Зазначений критерій охоплює здатність дитини ідентифікувати базові характеристики інформаційних повідомлень, зокрема розпізнавати потенційно небезпечний або емоційно тривожний контент.

Показниками цього критерію виступають уміння дитини пояснювати сутність поняття «медіа» на доступному віковому рівні, диференціювати безпечні та небезпечні джерела інформації, а також розуміти зміст повідомлень, пов'язаних із надзвичайними ситуаціями чи сигналами тривоги.

Відповідно, рівень сформованості медіаграмотності за когнітивно-змістовим критерієм виявляється у розвиненості уявлень про функціонування медіасередовища, усвідомленні специфіки медіавідображення дійсності та здатності до осмислення змісту інформаційних повідомлень з урахуванням їх контекстуального значення [9].

Високий рівень характеризується сформованими, узагальненими уявленнями про медіа як засоби поширення інформації, здатністю пояснювати їх призначення та розрізняти види медіаджерел. Дитина чітко відмежовує реальні

події від їх медіавідображення, усвідомлює можливу умовність чи перебільшення контенту, розпізнає небезпечні або тривожні повідомлення та може аргументувати їхню потенційну ненадійність. Вона адекватно розуміє зміст інформації про надзвичайні ситуації та відрізняє практично значущі відомості від емоційно забарвлених.

Середній рівень визначається наявністю загальних, проте недостатньо систематизованих уявлень про медіапростір. Дитина розпізнає основні види медіа, однак пояснює їх призначення неповно або неточно; розмежування реальності та медіавідображення є ситуативним. Ознаки небезпечного контенту визначаються частково, а розуміння повідомлень про надзвичайні ситуації потребує підтримки дорослого.

Низький рівень виявляється у фрагментарному розумінні сутності медіа та їхніх функцій, відсутності розмежування між реальністю і медіаконтентом, неспроможності розпізнавати потенційно небезпечну інформацію та адекватно тлумачити повідомлення про надзвичайні ситуації, що зумовлює потребу в цілеспрямованому педагогічному супроводі.

Емоційно-мотиваційний критерій репрезентує афективний компонент медіаграмотності та відображає характер емоційних реакцій дитини на інформаційні повідомлення, рівень її емоційної стійкості у ситуаціях взаємодії з тривожним або потенційно загрозливим контентом, а також здатність до усвідомлення й рефлексії власних переживань у процесі медіасприйняття. Зазначений критерій характеризує сформованість адекватного ставлення до змісту медіаповідомлень і рівень внутрішньої готовності дитини до безпечної взаємодії з інформаційним середовищем.

Його показниками виступають уміння вербалізувати та диференціювати емоції, що виникають під час перегляду або прослуховування медіаконтенту, здатність регулювати емоційний стан із використанням запропонованих педагогом прийомів зниження тривожності, а також сформованість адекватного ставлення до інформаційних загроз і потенційно небезпечних повідомлень [1: 2].

Високий рівень за емоційно-мотиваційним критерієм характеризується усвідомле-

ною та емоційно врівноваженою взаємодією дитини з медіаінформацією. Дитина точно вербалізує власні емоції, розрізняє їхні відтінки, пояснює причини переживань, демонструє стійкість у контакті з помірно тривожним контентом і самостійно застосовує запропоновані способи саморегуляції. Вона адекватно оцінює інформаційні загрози, розуміє можливий маніпулятивний або застрашувальний характер окремих повідомлень.

Середній рівень засвідчує часткову сформованість емоційно-оцінювальних умінь: дитина розпізнає та називає основні емоції, однак не завжди усвідомлює їх причини. У ситуаціях взаємодії з тривожним контентом потребує підтримки дорослого для зниження напруги та застосування прийомів самозаспокоєння. Оцінка інформаційних загроз має переважно емоційний, а не змістовий характер.

Низький рівень виявляється у труднощах розпізнавання й вербалізації емоцій, імпульсивності реакцій та відсутності навичок саморегуляції. Тривожний контент спричиняє виражений емоційний дискомфорт, що перешкоджає адекватному розумінню змісту інформації та об'єктивній оцінці загроз, зумовлюючи потребу в системній педагогічній підтримці.

Поведінково-діяльнісний критерій відображає рівень сформованості практичних умінь і навичок дитини щодо безпечної взаємодії з медіапростором, здатність вибирати адекватні способи поведінки у відповідь на інформацію з ознаками потенційної небезпеки, а також готовність дотримуватися визначених дорослими норм і рекомендацій. Зазначений критерій репрезентує діяльнісний вимір медіаграмотності, що виявляється у реальних поведінкових реакціях дитини в процесі користування медіа.

Його показниками є дотримання встановлених правил користування медіапристроями, свідомий вибір безпечного медіаконтенту та звернення по допомогу до дорослого у разі взаємодії з тривожним, незрозумілим або потенційно загрозливим інформаційним матеріалом [1–3].

Високий рівень за поведінково-діялісним критерієм виявляється у свідомому та послідовному дотриманні дитиною правил без-

печної взаємодії з медіапростором, сформованості навичок регульованого користування медіапристроями та здатності адекватно реагувати на потенційно небезпечний контент. Дитина самостійно вибирає безпечні матеріали, відмовляється від підозрілого чи тривожного контенту та своєчасно звертається по допомогу до дорослого, аргументуючи причини занепокоєння.

Середній рівень характеризується частково сформованими, проте нестійкими навичками: дитина загалом дотримується правил користування медіа, хоча інколи потребує нагадування; вибір контенту переважно безпечний, але ситуативний; у разі контакту з тривожною інформацією вона намагається діяти відповідно до рекомендацій дорослого, однак не завжди робить це своєчасно.

Низький рівень засвідчує відсутність усталених моделей безпечної поведінки: дитина порушує правила користування медіапристроями, здійснює випадковий вибір контенту, не розпізнає потенційних ризиків і рідко звертається по допомогу, що зумовлює потребу в системній педагогічній підтримці та формуванні базових стратегій медіабезпеки.

Діагностика рівнів сформованості медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку в умовах воєнного стану ґрунтується на комплексному поєднанні теоретичних і емпіричних методів, що забезпечують багатовимірний аналіз когнітивного, емоційно-ціннісного та поведінкового компонентів досліджуваного феномена. У процесі дослідження застосовуються аналіз і узагальнення наукових джерел із проблем медіаосвіти та медіабезпеки, моделювання діагностичних процедур, педагогічне спостереження, індивідуальна бесіда, ситуаційне моделювання, елементи контент-аналізу відповідей дітей, а також якісно-кількісна інтерпретація отриманих результатів. Дослідження спирається на системний, аксіологічний і діяльнісний підходи, що дає змогу розглядати медіаграмотність як інтегративну характеристику особистості дитини.

Із метою забезпечення наукової обґрунтованості, комплексності та вікової адекватності діагностичного процесу авторами статті розроблено авторську методику дослідження рівнів сформованості медіаграмотності дітей

старшого дошкільного віку, яка структурована відповідно до визначених критеріїв і передбачає чітко окреслений інструментарій, процедуру проведення, систему оцінювання та алгоритм інтерпретації результатів. Розроблена методика враховує специфіку функціонування освітнього середовища в умовах воєнного стану, психологічну уразливість дітей дошкільного віку та необхідність етично безпечної організації діагностичних процедур.

Діагностика рівнів сформованості медіаграмотності за когнітивно-змістовим критерієм здійснюється за допомогою методики, яка поєднує індивідуальну структуровану бесіду із завданнями на ідентифікацію джерел інформації та розмежування реальних подій і їх медіавідображення. Діагностичний інструментарій включає 6–8 запитань і мікрозавдань із візуальними підказками, спрямованих на виявлення уявлень дитини про сутність медіа, їхні функції та можливі ризики. Інструкція передбачає створення доброзичливої атмосфери та стимулювання розгорнутих відповідей без нав'язування оцінних суджень.

Діагностика за емоційно-мотиваційним критерієм передбачає використання методики, що включає демонстрацію серії нейтральних і делікатно тривожних сюжетних зображень без графічно травматичних елементів, а також виконання завдань на вербалізацію емоцій і застосування елементарних прийомів саморегуляції. Дитина визначає власний емоційний стан у відповідь на запропонований контент, пояснює причини переживань та вибирає або апробує один із запропонованих способів зниження напруження. Оцінювання здійснюється за показниками здатності до адекватного називання та диференціації емоцій, відповідності реакції змісту ситуації й готовності застосувати способи регуляції. Інтерпретація результатів поєднує кількісний облік балів з якісним аналізом характеру емоційних реакцій.

Дослідження поведінково-діяльнісного компонента здійснюється шляхом моделювання типових ситуацій взаємодії з медіапростором у поєднанні зі структурованим педагогічним спостереженням. Дитині демонструються картки з описом умовних ситуацій, після чого вона описує або демонструє власні дії. Інструкція наголошує на відсутності «пра-

вильних» чи «неправильних» відповідей, що забезпечує автентичність поведінкових реакцій. Оцінювання базується на трьох показниках: дотриманні правил користування медіапристроями, здатності вибирати безпечний контент та зверненні по допомогу до дорослого у разі потенційної загрози. Інтерпретація результатів здійснюється з урахуванням системності та усвідомленості поведінкових реакцій.

Із метою апробації розробленого діагностичного інструментарію та перевірки його валідності в реальних освітніх умовах експериментальне дослідження проводилося на базі закладів дошкільної освіти № 32 та № 40 Рівненської міської ради. Вибір зазначених закладів зумовлювався їх типовістю щодо організації освітнього процесу, наявністю старших груп дошкільного віку, а також готовністю педагогічних колективів до участі в науково-дослідній роботі. Обидва заклади функціонують в умовах воєнного стану та забезпечують освітню діяльність з урахуванням актуальних безпекових вимог, що створює можливість дослідження сформованості медіаграмотності дітей у реальному соціокультурному контексті.

У дослідженні брали участь діти старших груп закладів дошкільної освіти, що відповідає віковому діапазону 5–6 років – періоду інтенсивного когнітивного та соціально-емоційного розвитку, коли формуються передумови критичного сприйняття інформації та навички безпечної взаємодії з медіасередовищем. Вибір саме цієї вікової категорії обґрунтовується її підвищеною чутливістю до інформаційного впливу та водночас здатністю до елементарної рефлексії й вербалізації власного досвіду.

Вибірка дослідження формувалася за принципом відносної однорідності за віком та умовами освітнього середовища й становила по 25 дітей старшого дошкільного віку з кожного закладу дошкільної освіти. Загальна кількість респондентів становила 50 осіб, що забезпечило достатню репрезентативність вибірки для проведення якісно-кількісного аналізу результатів та виявлення тенденцій у рівнях сформованості медіаграмотності в умовах воєнного стану.

Рівні сформованості медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку за інтегральним показником визначаються шляхом узагальнення результатів, отриманих за когнітивно-змістовим, емоційно-мотиваційним і поведінково-діяльним критеріями, що забезпечує цілісну характеристику розвитку досліджуваного феномена. Узагальнені результати діагностичного зрізу подано в табл. 1.

Аналіз інтегрального показника засвідчує, що у дітей старшого дошкільного віку ЗДО № 32 високий рівень сформованості медіаграмотності становить 20,0%, середній – 56,0%, низький – 24,0%. У ЗДО № 40 відповідні показники становлять 20,0% (високий рівень), 57,3% (середній рівень) та 22,7% (низький рівень). Отримані дані свідчать про домінування середнього рівня сформованості медіаграмотності в обох вибірках, що характеризує наявність у більшості дітей базових уявлень про медіапростір, частково сформованих навичок емоційної регуляції та безпечної поведінки, проте недостатню системність і стійкість цих умінь.

Порівняльний аналіз результатів у двох закладах дошкільної освіти демонструє незна-

Таблиця 1

Рівні сформованості медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку

Критерії	Рівні (у %)					
	Високий		Середній		Низький	
	Група 1 (ЗДО 32)	Група 2 (ЗДО 40)	Група 1 (ЗДО 32)	Група 2 (ЗДО 40)	Група 1 (ЗДО 32)	Група 2 (ЗДО 40)
Когнітивно-змістовий	20	24	60	56	20	20
Емоційно-мотиваційний	24	20	52	56	24	24
Поведінково-діяльнимий	16	16	56	60	28	24
Інтегральний показник	20,0	20,0	56,0	57,3	24,0	22,7

чні відмінності у розподілі рівнів, що не мають статистично вираженого характеру та перебувають у межах допустимих варіацій. Практично однакові показники високого рівня (20,0%) і близькі значення середнього та низького рівнів підтверджують однорідність вибірки та типовість виявлених тенденцій для дітей старшого дошкільного віку в умовах воєнного стану. Це дає змогу констатувати, що сформованість медіаграмотності на момент проведення діагностичного зрізу перебуває переважно на середньому рівні, а частка дітей із низьким рівнем потребує цілеспрямованої педагогічної підтримки.

Висновки. Застосування зазначених методів і методик забезпечує комплексну, валідну та етично безпечну діагностику рівнів сформованості медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку в умовах воєнного стану та створює підґрунтя для визначення індивідуальних освітніх потреб і планування подальшої корекційно-розвивальної роботи.

Стабільність отриманих результатів у двох незалежних групах свідчить про ефективність вибраного комплексу методів дослідження

та доцільність використання авторських діагностичних методик. Застосування інтегрованої системи критеріїв, поєднання бесіди, спостереження, ситуаційного моделювання та завдань на вербалізацію емоцій забезпечують комплексність оцінювання та дають змогу мінімізувати вплив випадкових чинників. Узгодженість емпіричних даних між групами підтверджує валідність і надійність інструментарію діагностичного зрізу, а також адекватність вибраних процедур віковим особливостям дітей старшого дошкільного віку.

Перспектива подальших досліджень убачається у розробленні та експериментальній перевірці педагогічних умов і програм формування медіаграмотності дітей дошкільного віку в умовах воєнного стану, здійсненні формувального експерименту з подальшим порівняльним аналізом динаміки показників, а також у розширенні вибірки дослідження з метою підвищення репрезентативності результатів. Актуальним є також поглиблене вивчення взаємозв'язку між рівнем медіаграмотності, емоційною стійкістю та соціальною адаптацією дитини в умовах підвищеної інформаційної напруги.

Список використаних джерел

1. Бабій Р. О. Аналіз підходів до визначення понять «медіаосвіта», «медіаграмотність», «медіапедагогіка». *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2013. № 1(7). С. 11–14.
2. Василюк С. М. Модель формування медіаграмотності педагогічних працівників на базі дошкільного закладу. *Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Медіаосвіта – пріоритетний напрям в освіті XXI століття: проблеми, досягнення і перспективи»*. URL: <https://surl.li/wdmybl> (дата звернення: 05.02.2026).
3. Василюк С. М., Алексейчик О. В., Проценко О. В. Модель упровадження медіаосвіти в систему роботи дошкільного навчального закладу. *Практична медіаосвіта: навчання основ медіаграмотності* : збірник матеріалів обласної науково-практичної конференції, 29 листопада 2017 р. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2017. С. 7–32. URL: http://www.aup.com.ua/ml/Zbirka_Kharkiv_2017.pdf (дата звернення: 10.02.2026).
4. Вітвіцька А. Я., Бригадир М. Б. Як говорити з дітьми про війну, смерть і втрату. *Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи* : матеріали конференції. Тернопіль, 2022. С. 130–133. URL: <https://griml.com/GRhxc> (дата звернення: 01.02.2026).
5. Іванов В. В., Шкоба О. Я. Медіаосвіта та медіаграмотність: визначення термінів. *Інформаційне суспільство*. 2012. Вип. 16. С. 42.
6. Косенчук О. Безпека освітнього простору закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2023. № 1(105). С. 90–101.
7. Кузьма І. І. Формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку: теорія і технологія : монографія / за наук. ред. проф. В. М. Чайки. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2019. 188 с.
8. Лугова М. С. Війна очима дітей дошкільного віку: шляхи збереження психічного здоров'я в умовах стресу. *Актуальні питання спеціальної, інклюзивної і здоров'язберезувальної освіти* / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. С. 111–114. URL: <https://griml.com/7Qdn6> (дата звернення: 01.02.2026).

9. Ванько К. І., Зоря Ю. М., Шаповал О. В., Волошенюк О. В. Медіаосвіта дітей дошкільного віку в умовах інформаційного суспільства : навчально-методичний посібник / за ред. О. В. Волошенюк, В. Ф. Іванова, Р. І. Євтушенко Київ : Центр вільної преси, 2022. 75 с.

References

1. Babii, R. O. (2013). Analiz pidkhodiv do vyznachennia poniat «mediaosvita», «mediahramotnist», «mediapedahohika» [Analysis of approaches to defining the concepts of «media education», «media literacy», «media pedagogy»]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina» – Collection of scientific works of Khmelnytskyi Institute of Social Technologies of University «Ukraine»*, 1(7), 11–14 [in Ukrainian].
2. Vasyliuk, S. M. (n.d.). Model formuvannia mediahramotnosti pedahohichnykh pratsivnykiv na bazi doshkilnoho zakladu [Model of formation of media literacy of pedagogical workers on the basis of a preschool institution]. Proceedings of the International Scientific and Practical Internet Conference «Mediaosvita – priorytetnyi napriam v osviti XXI stolittia: problemy, dosiahnennia i perspektyvy». Retrieved from <https://surl.li/hpimsd> [in Ukrainian].
3. Vasyliuk, S. M., Aliexsieichyk, O. V., & Protsenko, O. V. (2017). Model uprovadzhennia mediaosvity v systemu roboty doshkilnoho navchalnoho zakladu [Model of implementation of media education in the system of work of a preschool educational institution]. *Praktychna mediaosvita: navchannia osnov mediahramotnosti – Practical media education: teaching the basics of media literacy: Proceedings of the Scientific and Practical Conference* (pp. 7–32). Kharkiv: Kharkivska akademiia neperervnoi osvity. Retrieved from http://www.aup.com.ua/ml/Zbirka_Kharkiv_2017.pdf [in Ukrainian].
4. Vitvytska, A. Ya., & Bryhadyr, M. B. (2022). Yak hovoryty z ditmy pro viinu, smert i vtratu [How to talk to children about war, death and loss]. *Transformatsiini protsesy sotsialno-humanitarnoi sfery suchasnoi Ukrainy v umovakh viiny: vyklyky, problemy ta perspektyvy – Transformational processes of the socio-humanitarian sphere of modern Ukraine in the conditions of war: challenges, problems and prospects: Proceedings of the Conference* (pp. 130–133). Ternopil. Retrieved from <https://griml.com/GRhxx> [in Ukrainian].
5. Ivanov, V. V., & Shkoba, O. Ya. (2012). Mediaosvita ta mediahramotnist: vyznachennia terminiv [Media education and media literacy: definition of terms]. *Informatsiine suspilstvo – Information Society*, 16, 42 [in Ukrainian].
6. Kosenchuk, O. (2023). Bezpeka osvitnoho prostoru zakladiv doshkilnoi osvity v umovakh voiennoho stanu [Safety of the educational space of preschool institutions under martial law]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka – Spirituality of personality: methodology, theory and practice*, 1(105), 90–101 [in Ukrainian].
7. Kuzma, I. I. (2019). Formuvannia mediahramotnosti ditei starshoho doshkilnoho viku: teoriia i tekhnolohiia [Formation of media literacy of senior preschool children: theory and technology]. Ternopil: Osadtsa Yu.V. [in Ukrainian].
8. Luhova, M.S. (2022). Viina ochyma ditei doshkilnoho viku: shliakhy zberezhenntia psykhiichnoho zdorovia v umovakh stresu [War through the eyes of preschool children: ways of preserving mental health under stress]. *Aktualni pytannia spetsialnoi, inkliuzyvnoi i zdoroviazberezhuvalnoi osvity – Current issues of special, inclusive and health-preserving education: Proceedings of the Scientific and Practical Conference* (pp. 111–114). Kharkiv: KhNPU imeni H.S. Skovorody. Retrieved from <https://griml.com/7Qdn6> [in Ukrainian].
9. Vanko, K. I., Zoria, Yu. M., Shapoval, O. V., & Volosheniuk, O. V. (2022). Mediaosvita ditei doshkilnoho viku v umovakh informatsiinoho suspilstva [Media education of preschool children in the conditions of the information society]. Kyiv: Akademiia ukrainskoi presy; Tsentr vilnoi presy [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 15.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 14.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 13.05.2026